

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ:
Paris Hukuk Fakültesi Doktora
AVUKAT
GAD FRANKO MİLÂSLI

Adres: Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon: 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonemanı posta ücretile beraber
250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL
MARİFET BASİMEVİ

Mali tettebbüler:

Kazanç vergisinde müruru zaman

1 — Mülga 755 numaralı kazanç vergisi kanununun 64 üncü ve yeni 2395 numaralı kanununun 78 inci maddeleri bu vergiler için derpiş edilecek mürur zamanları tayin etmiştir. Tamimlerle dahi vekâlet noktai nazarını tayin etmiştir. Medenî kanunlarımızın tedvininde mühim bir rol oynayan ve bu bilgiye mütedair eserlerle temayüz eden *Cezmi Erçin* dahi ahiren [hu kuk ilmini yayma cemiyeti] nin tertip ettiği konfranslar serisinde 21 Mart 936 tarihinde Ankara halk evinde [mali kanunlarda makable şümül ve müruruzaman] bahsine dair verdiği konferans bu kanunî hükmün muhteva ve mahiyetini layikile izah etmiştir.

2 — İşaret ettiğimiz eski 64 ve yeni 78 inci maddelerin mukayesesinden şu neticeleri elde etmiş oluruz:

a — Tahakkuk müruru zamanı esas itibarile üç senedir. O da senei maliyenin hitamından itibaren. Yeni kanun bu prensibi daha vazih bir şekilde tesbit ederek verginin taallûk ettiği mali senenin nihayetinden itibaren başlayacağını tasrih etmiştir. [*]

b — Tahakkuk müruru zamanı eski kanunda üç sene olarak herkes için siyanen ceryan etmekte iken yeni kanun bu müd-

[*] Maddede *taalluk* kelimesi konulacak iken [verginin *tahakkuk* ettirdiği mali yılın nihayetinden] denilmiştir. Halbuki, bu mahalde tahakkuk kelimesinin hiç yeri yoktur ve mana ifade etmez. [Tahakkuk] kelimesinin yanlış olup [taalluk] olacağını yine Cezmi Erçinin [yeni kazanç vergisi kanunu] hakkında neşrettiği eserin 69 uncu ve 262 inci sahifelerinde not etmiştir. Yanlış açık olmakla beraber tashih edilmemesi müşkilâtı mucip olabilir zannındayım.

deti yalnız hakikî şahıslar için muhafaza etmiş hükmi şahıslar için müddeti dört seneye iblâğ etmiştir.

c — Eski kanunda tahsil müruru zamanı (tahakkuk ettirilen senei maliyenin inkizasından itibaren) on sene idi. Cümle selis değildi. Yeni hükümde kanunî müddetler zarfında yani hakikî şahıslar için taalluk ettiği malî seneden itibaren üç ve hükmi şahıslar için dört sene zarfında tarh edilip katiyet kesbettiği malî seneyi takibeden beş sene zarfında tahsil edilmeyen vergilerin müruru zamana uğrayacağı anlaşılmaktadır. Demek ki bir taraftan tarhiyatın katiyet kesbetmesi noktasından başlaması cihetinden müddet temdit diğer taraftan ondan beş seneye indirilmek suretile tahdit edilmiştir.

d — Ecnebi memleketlerde bulunanlar için tahakkuk müruru zamanı noktasından eski ile yeni kanun arasında fark yoksa da tahsil müruru zamanı on senedir.

e — Ruhsat tezkereleri, vergi karneleri için aynı hükümlerin tatbik edileceği - eski kanunda yok iken - yeni kanunda tasrih edilmiştir.

3 — Eski kanunun mer'iyeti zamanında müruru zamanın kat'i hakkında muhtelif iki nazariye dermeyan edilmiştir:

Tahakkuk müruru zamanı bazılarına göre vergi tarh edilüp ihbarnamenin tebliğiyle kesilmeyüp ancak bu ihbarnameye karşı ya mükellefin sükûtu halinde, otuz gün sonra yahut itirazı halindé tetkik itirazat komisyonunun kararile kat'edilirdi; uzun seneler bu nazariye müdafaa edilmiş iken sonraları tarhiyatın müruru zamanı kesmeğe kâfi olduğu fikri galip gelmiştir; halbuki eski maddede de [senei maliyenin hitamından itibaren üç sene zarfında *tahakkuk* ettirilmeyen... kazanç vergisi müruru zamana uğrar] demesine göre üç sene zarfında tarh değil ta-

hakkuk ettirilmesi lâzım gelirdi; şimdiki metinde bu tereddüde mahal bırakılmamış ve hakiki şahıslar için üç ve hükmi şahıslar için dört sene zarfında *tarh edilmeyen* vergilerin müruruzamana uğrayacağı tasrih edilmiştir? Binaenaleyh bu zaman zarfında bir ihbarname göndermiş olmak müruru zamanı kesmek için kâfidir. Fakat eski hadiselerde bence tahakkuk müruru zamanının hesabı için tarhiyatı değil tahakkuku yani ya evvelâ itiraz müddetinin geçirilmesini yahut tetkiki itirazat komisyonunun kararını esas tutmak lâzım gelecektir.

4 — Tahsil müruru zamanının mebdei, verginin kat'iyet kesp etmesi hâdisesinden başlıyor. Fakat maddede kat'iyetin nasıl anlaşılacağı noktası tasrih edilmemiştir. O halde mükellefin itiraz ve temyiz müddetlerini geçirmesi veyahut bu yollara müracaat ettiği takdirde oradan da karar çıkmış bulunması lâzımdır. Şurayı devlete muracaat hesaba girecekmi? Nihayetülebilir şurayı devlet dahi gerek mükellef, gerek hazine için derpiş edilen bir merci şikâyetir; Fakat doğrudan doğruya kazanç kanununun derpiş ettiği merciler tetkiki itirazat ve temyiz komisyonları olmasına göre oradan karar çıktığı tarihi tahsil müruruzamanına meb'de addetmek ve o tarihten itibaren beş sene geçmesile müruru zamanın tahakkuk ettiğine hükmeylemek doğru olur.

5 — *Cezmi Erçin* in yukarıda işaret ettiğimiz konferans-
ta da izah edildiği veçhile (S-49) bir vergiye esas olan hesab-
tın tetkiki hakikatte beş sene sürer. Meselâ 1931 senesi vergi-
sini ele alalım: 1930 senesi zarfında temin edilen kazanç 1931
senesinin malî senesi yani 1 Haziran 1931 - 1 Haziran 1932 sene
sine matrah olacağına ve tahakkuk müruru zamanı verginin taal-
lûk ettiği malî yılın sonundan (madde 78) başlayacağına bina-
en müruru zaman 1 Haziran 1932 den başlar; üç sene geçmesi
icap edeceğinden 1931 vergisi için tahakkuk müruru zamanı 1 Ha-

ziran 1935 de kat'ileşir; Böylece 1931 in matrahını teşkil eden 1930 senesi hesapları ancak 1 Haziran 1935 de tetkik külfetinden kurtulabilirler. Tahsil müruru zamanı için şunu kaydetmek lâzımdır ki verginin bir kısmı tahsil edilse bile tahsil edilmeyen kısım için müruru zaman tahakkuk edebilir.

6 — Memlekette oturanlarla dışarda oturanlar için tahakkuk müruru zamanı cihetinden kanun fark gözetmemiştir. Yalnız tahsil cihetinden yeni kanunda evvelce mevcut bulunmayan bir kayıt konulmuştur; Ecnebî memleketlerde bulunanlar hakkında tahsil mürur zamanı beş sene değil on senedir; fakat [ecnebî memleketlerde bulunanlar] cümlesi çok muhtemeldir; hakkındaki vergi kat'iyet kesp ettikten sonra mükellef Avrupaya gidüp dört sene oturmuş beşinci sene buraya gelmiş; yahut dört buçuk sene burada oturduktan sonra beşinci senenin son altı ayını Avrupada oturarak müruru zaman haddi dolduktan sonra avdet etmiştir. Bu gibiler hakkında ne yapılacaktır? Kanun sakit olmakla hayli müşkülâtı daî olacağı şüphesizdir.

Bir de mükellef dışarda iken vefat etmiş vereseşi buradadır; bu verese beş senelik müruruzamandan istifade etmiyecekmi? Benim prensibim bu kanunları mükellef lehine tefsir etmenin doğru olacağı merkezindedir.

7 — *Cezmi Erçinin* konferansından şu fıkranın iktibasını faydeli görüyorum:

«2395 numaralı kazanç vergisi kanununun 2 inci muvakkat maddesi yeni kanunun meriyetinden evvelki devreye ait muameleleri ikiye ayırmaktadır: henüz tarhiyatı yapılmamış veya katiyet iktisap etmemiş olan vergilerde mükellefiyet şekli, vergi nispeti, muafiyetler ve müruruzaman eski hükümlere, tarh ve tahakkuk muameleleri yeni kanun hükmüne tâbi tutulmaktadır.

§ Yeni kanun, tahakkuk müruruzaman müddetini kısaltmış ve eski vergi hâdiseleri için eski hükümlerin tatbik olunacağına dair bir hükmü mahsusu dahi muhtevi bulunmamış ise, hali ceryanda olan müruruzaman müddetine derhal tesir edeceği tabiidir. Bu taktirde kısaltmış olan müruruzaman müddeti yani yeni kanun hükümleri tatbik olunacağı aşıkârdır.

§ Eğer yeni kanun, tahakkuk müruruzaman müddetini uzatmış, eski muamelelerin tabi tutulacağı hükümde tasrih kılınmamış olursa yapılacak muamele nedir? Müruruzamana ait hükümler, derhal tesire geçeceği için yeni kanunun tayin eylediği müddetlerin esas tutulmasında şüphe yoktur.

Ancak eski kanun mucibince cereyan etmiş olan müruruza-
man devresi yeni kanunun tatbikatında mahsup edilirmi? Tat-
bikatta kanunu medeninin şekil meriyet ve tatbikine dair olan
kanundan ve 2656 numaralı kanun esaslarından mülhem olarak
yeni kanundan evvel cereyan etmiş olan müddetin mahsubu ci-
hetine gidilmesi caiz görülmektedir.»

8 — Müruruzamanın hesabında başlandığı gün nazara alınmaz (Borçlar kanunu 130); tahakkuk müruruzamanı tarhiyat icrasile kat'i edilebilirse de tahsil müruruzamanının kat'ine imkân yoktur.

Gad Franko Milâşlı

Kanunu Medenî Rehberi — Dördüncü cildi çıktı.
Fiyatı 300 kuruştur. Cihan Kitap Evinde satılır.